

Революція на граніті – Свято Воскресаючого Духу

Студентській революції 1990 року або Революції на граніті передували події, які сталися в Україні у 80-х роках.

Період перебудови в УРСР (1985–1991 роки) відзначився різкими змінами в усіх сферах суспільного життя. Відчутно поглиблювалась соціально-економічна криза. Крім того, цей процес призвів до початку глобальних змін у політичній системі.

Унаслідок політики демократизації і гласності постало багато громадських організацій, спілок і товариств, метою яких була боротьба за ліквідацію монополії впливу комуністичної ідеології на суспільне життя.

Ініціативний комітет зі створення Української студентської спілки (далі – УСС) розпочав діяльність у серпні 1989 року під час походу козацькими місцями, організованого студентами Київського державного університету імені Т.Г.Шевченка.

Першою справжньою перевіркою

організаційних можливостей щойно створених студентських організацій, зокрема УСС, стала акція студентського єднання у лютому 1990 року. Спершу запланована як страйк, вона надалі проводилася у різноманітних формах. Страйки, мітинги та пікети проводилися у вищих навчальних закладах Києва, Львова, Харкова, Чернівців, Дніпропетровська, Дніпродзержинська. Документи, зокрема відозви організаторів, свідчать, що студенти висували не лише економічні, а й політичні вимоги.

У березні 1990 року в Україні було проведено перші “альтернативні” вибори до Верховної Ради УРСР, за результатами яких сформовано прокомуністичну більшість – “групу 239” та демократичну опозицію – Народну Раду, що складалася з переважно з українських дисидентів.

16 липня 1990 року Верховна Рада УРСР проголосила Декларацію про державний суверенітет України, чим розпочала новий етап боротьби українців за незалежну державу. Піком протистояння між комуністичним режимом і демократичною опозицією стала акція протесту та голодування студентської молоді у Києві на площі Жовтневої революції (нині – Майдан Незалежності), відома як Революція на граніті.

На початку 90-х років масові акції протесту проходили у багатьох республіках СРСР, проте в Україні особливістю Революції на граніті було те, що її рушійною силою були не політики, а студентська молодь.

Ідея проведення акції протесту та голодування зародилася влітку 1990 року в середовищі УСС в Києві. Замисел швидко підхопило Студентське братство Львова. Було обрано співголів акції, якими стали: Олесь Доній (голова УСС Києва), Маркіян Іващишин (голова Студентського братства Львова), Олег Барков (голова УСС Дніпродзержинська). Комендантом наметового містечка обрали студента IV курсу Київського державного університету імені Т.Г.Шевченка Т.Корпала.

11 вересня Верховна Рада УРСР прийняла рішення про заборону проведення будь-яких мітингів у відстані одного кілометра біля будівлі парламенту, однак 2 жовтня акція протесту все одно розпочалася.

Зранку того дня кілька десятків активістів зібрались на площі Жовтневої революції і, розстеливши на граніті матраци та спальники, розпочали голодування. Трохи згодом з'явилися плакати із гаслами. Ввечері було розгорнуто наметове містечко, яке мало чітку організацію. Усі рішення приймалися Координаційною Радою табору, основні питання вирішували 12 осіб. Були окремо намети для прес-

групи (за зв'язки з громадськістю відповідали Сергій Башук та Олег Кузан), а також медслужби (Олег Тягнибок та Тарас Семушак). Було організовано також охорону наметового містечка (керував Андрій Кліщ). Міліція так і не наважилась розігнати демонстрантів, а згодом Київська міська рада дала дозвіл на проведення масових акцій в центрі міста.

Наступного дня з голодуючими зустрілись представники Верховної Ради УРСР, працівники Міністерства вищої і середньої освіти, політики, зокрема – Ігор Юхновський – голова опозиційної групи Народна Рада у парламенті. Студентами було проголошено основні вимоги:

- 1) відставка голови Ради Міністрів В. Масола;
- 2) проведення позачергових виборів Верховної Ради УРСР на багатопартійній основі до не пізніше весни 1991 року;
- 3) прийняття постанови про націоналізацію майна КПРС та ВЛКСМ в Україні;
- 4) відмова від підписання нового союзного договору;
- 5) повернення на територію республіки військовослужбовців, які проходять строкову службу за межами України, та забезпечення проходження військової служби на території республіки цього річного та наступних призовів.

У наступні дні до мітингувальників приєднувалася молодь з усіх куточків України. Всього голодувало близько 150 осіб, ще стільки ж допомагали. На захист студентів стали як прості кияни, які несли теплі речі й чай, так і багато українських діячів. Так, Олесь Гончар повністю підтримав вимоги студентів. У 1990 році серед учасників голодування були студенти, багато з яких у майбутньому стали відомими громадськими діячами, політиками, очільниками міністерств, відомств, керівниками творчих гуртків і колективів, журналістами, музикантами, художниками, успішними підприємцями тощо.

9 жовтня відбувся круглий стіл за участю представників Верховної Ради УРСР та делегації протестуючих, яку очолив Олесь Доній. Наступного дня Верховна Рада УРСР відмовилась включити до порядку денного обговорення вимог, які висували студенти.

Вирішальні події відбулись протягом 12–17 жовтня. Більшість вишів Києва підтримали вимоги демонстрантів. Маніфестації пройшли у Львові та Луганську. Заклики до загальнонаціонального страйку були озвучені по телеканалу УТ–1.

Вже 17 жовтня 1990 року Верховна Рада УРСР прийняла Постанову “Про розгляд вимог студентів, які проводять голодування в м. Києві з 2 жовтня 1990 року” – вимоги студентів було виконано. 23 жовтня 1990 року Верховна Рада України проголосувала за відставку В.Масола.

Революція на граніті 2–17 жовтня 1990 року – перший успішний ненасильницький політичний протест проти чинної комуністичної влади в УРСР, поштовх до демократизації українського суспільства.

Акції громадянської непокори, які охопили Україну в жовтні 1990 року, заклали традиції проведення демократичних акцій протесту, подальшим виразником яких стала Помаранчева революція та Революція Гідності.

Революція на граніті стала переломним моментом в утвердженні незалежності України, а молоде покоління вже на початку 90-х років засвідчило своє бажання і відстояло право жити у вільній демократичній державі. Юнацький ентузіазм, помножений на чітку та продуману організацію акцій, дав змогу проявити неабиякий політичний потенціал українського молодіжного руху, який змусив рахуватися з собою і тодішніх компартійних можновладців, і досвідчених діячів опозиції.

Ролик https://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=w3ohpYwWTAo

Корисні інтернет-посилання:

Інтернет-публікації:

1. Андрікевич Н. “Революція на граніті – це одні з найщасливіших днів мого життя, – Віктор Рог” [Електронний ресурс] // Молодіжна інформаційна спільнота / Н. Андрікевич. Режим доступу: <http://soli.com.ua/2013/10/14/revolyutsiya-na-hraniti-tse-odni-z-najshchasyvishyh-dniv-moho-zhyttya-viktor-roh/#.VeRNGiXtIHw>
2. Базилівська О. “Олесь Доній: революцію задумали в гуртожитку філософського факультету” [Електронний ресурс] // Молодіжна інформаційна спільнота / О. Базилівська. Режим доступу: <http://soli.com.ua/2013/10/14/oles-donij-revolyutsiyu-zadumaly-v-hurtozhytku-filosofskoho-fakultetu/#.VeRNDiXtIHw>
3. Вишницька А. “Революція на граніті: Ми були циніками, які загинули б заради ідеї – Михайло Свистович” [Електронний ресурс] // Молодіжна інформаційна спільнота / А. Вишницька. Режим доступу: <http://soli.com.ua/2013/10/07/revolyutsiyu-na-hraniti-my-buly-tsynikamy-yaki-zahynuly-b-zarady-ideji-myhajlo-svystovych/#.VeRHJSXtIHx>
4. Возняк В. “Революція на граніті: Ми з великою радістю чекали побоїща – Тарас Прохасько” [Електронний ресурс] // Молодіжна інформаційна спільнота / В. Возняк. Режим доступу: <http://soli.com.ua/2013/10/17/revolyutsiyu-na-hraniti-my-z-velykoyu-radisty-chekaly-poboishcha-taras-prohasko/#.VeRMeyXtIHw>
5. Ізотова В. “Революція на граніті – це перевірка оточення – Андрій Салюк” [Електронний ресурс] // Молодіжна інформаційна спільнота / В. Ізотова. Режим

доступу: <http://soli.com.ua/2013/10/10/revolyutsiya-na-hraniti-tse-perevirka-otochennya-andrij-salyuk/#.VeRMkyXtlHw>

6. Капшученко Ю. “Колись – “на граніті”, зараз – “на прицілі”: до річниці революції” [Електронний ресурс] // Молодіжна інформаційна спільнота / Ю. Капшученко. Режим доступу: <http://soli.com.ua/2014/10/01/kolys-na-hraniti-zaraz-na-prysili-do-richnytsi-revolutsiji/#.VeRMkiXtlHw>

7. Капшученко Ю. “Революція на граніті – втрачений шанс для України, – Олесь Доній” [Електронний ресурс] // Молодіжна інформаційна спільнота / Ю. Капшученко. Режим доступу: <http://soli.com.ua/2013/10/17/revolyutsiya-na-hraniti-vtracheniy-shans-dlya-ukrajiny-oles-donij/#.VeRMiyXtlHw>

8. Капшученко Ю. “Революція на граніті — це потяг, який мене зачепив, — Вахтанг Кіпіані” [Електронний ресурс] // Молодіжна інформаційна спільнота / Ю. Капшученко. Режим доступу: <http://soli.com.ua/2013/10/04/revolyutsiya-na-hraniti-tse-potyah-yakyy-mene-zachepyv-vahtanh-kipiani/#.VeRNECXtlHw>

9. Матвійчук Я. Революція на граніті: незроблені уроки [Електронний ресурс] // Радіо Свобода / Я. Матвійчук. Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/2176460.html>

10. Революція на граніті в обличчях – світлини учасників протесту [Електронний ресурс] // Газета.ua. – 17.10.2014 – Режим доступу: <http://gazeta.ua/articles/history/revolyuciya-na-graniti-v-oblichchyah-svitlini-uchasnikiv-protestu/587360>

11. Революція на граніті. У кожного своя революція [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://revnagraniti.wordpress.com/>

12. Фотохроніка студентської революції 1990 року [Електронний ресурс] // Історична правда. Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/artefacts/2010/10/2/627/>

13. “24 роки тому студентська “революція на граніті” перемогла комуністичну систему” [Електронний ресурс] // Газета.ua. – 17.10.2014. Режим доступу: <http://gazeta.ua/articles/history/24-roki-tomu-studentska-revolyuciya-na-graniti-peremogla-komunistichnu-sistemu/587188>

Відеоматеріали:

1. Буковський С. “Україна: точка відліку” [Електронний відеоресурс] / С. Буковський. – 2011. Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=GxEa_9Q3JQA

2. “Гайд-парк по-київські” [Електронний відеоресурс] // Українська студія телевізійних фільмів. – 1990. Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/videos/2011/08/24/53284/>

3. Олесь Доній про Революція на граніті [Електронний відеоресурс] // Громадське телебачення. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=cmqQ7ZdKxsw>

4. Чайка Л. “16 днів. Революція на граніті” [Електронний відеоресурс] // студія “Диваки” / Л. Чайка – 2011. Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=7NY_icyX2Tg